

Az „Év vadvirága” mozgalom Magyarországon

FARKAS Sándor^{1*} & MOLNÁR V. Attila²

(1) Florisztika Bt., H-2400, Dunaújváros, Kinizsi u. 5.; * florisztika@freemail.hu

(2) Debreceni Egyetem TTK Növénytan Tanszék, H-4010, Debrecen, Pf.: 14.

The Wildflower of the Year campaign in Hungary

Abstract – The paper summarizes the previous history and recent purposes of the ‘Wildflower of the Year’ initiation, established in 2011. The main aim of this initiation is the promotion and familiarization of Hungarian flora, applying a public awareness campaign about the beauty, importance and ecological value of our spectacular wild plants. The ‘Wildflower of the Year’ is selected by voting on internet (www.evvadviraga.hu). Starting from this volume the journal *Kitaibelia* publishes a monograph about the wildflower of the previous year.

Key words: endangered species, flora of Hungary, plant conservation, vascular plants

Összefoglalás – A közlemény összefoglalja a 2011-ben indult „Év vadvirága” mozgalom történetét és céljait. A civil kezdeményezés célja a botanikai értékek népszerűsítése, társadalommal történő megismertetése, látványos vadon élő virágos növényfajok reflektorfénybe állításával. Az „Év vadvirága” megválasztása három lépcsős folyamatban zajlik, a végső, nyílt szavazás a www.evvadviraga.hu honlapon történik. A *Kitaibelia* folyóirat a 2014-es évtől kezdődően minden évben kismonográfia formájában igyekszik bemutatni az előző „Év vadvirágát”.

Kulcsszavak: hajtásos növények, Magyarország flórája, természetvédelmi botanika, veszélyeztetett fajok

Bevezetés

Természetvédelmi és civil szervezetekben a 20. század utolsó évtizedeiben tudatosult, hogy a természeti értékek veszélyeztetettségét – éppen azok megvédhetőségének érdekében – szükséges minél szélesebb társadalmi rétegek elé tárni. Ez a tény hívta életre a világban az „Év élőlény” mozgalmakat. Ezek közös célja, hogy az adott évben megválasztott (általában látványos, könnyen népszerűsíthető, „szerethető”) fajon keresztül ráirányítsák a nagyközönség figyelmét az adott élőlénycsoportra. A hasonló kezdeményezések között az elsők közé tartozik a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület által hazánkban 1979-ben életre hívott „Év madara” mozgalom. Tudomásunk szerint az első ilyen, vadon élő növényekkel kapcsolatos mozgalom Németországban indult, mégpedig 1980-ban az akkori kancellár, Helmut Schmidt felesége, Loki Schmidt (1919–2010) kezdeményezésére [1]. Németország azóta is élen jár e téren; 1989 óta megválasztják az „Év orchideáját” (*Orchidee des Jahres*) és az „Év fáját” (*Baum des Jahres*), 1994 óta az „Év gombáját” (*Pilz des Jahres*), 1999 óta az „Év gyógynövényét” (*Arzneipflanze des Jahres*), 2004 óta az „Év zuzmóját” (*Flechte des Jahres*), 2007 óta az „Év moháját” (*Moos des Jahres*), az „Év algáját” (*Alge des Jahres*), az „Év mérgező” növényét (*Giftpflanze des Jahres*) és az „Év vízinövényét” (*Wasserpflanze des Jahres*). A hasonló kezdeményezések nem korlátozódnak Európára. Az Amerikai Egyesült Államok több tagállamában évről-évre megválasztják az „Év vadvirágát”; például Észak-Karolinában 1982 óta [2], Virginiában 1989 óta [3].

1. táblázat. Az „Év élőlényei” Magyarországon. * A két megtévesztően hasonló nevű mozgalom között fontos különbség, hogy az előbb alapított *fajajt*, a második pedig *fapéldányt* választ.

Table 1. The ‘Plants and animals of the year’ in Hungary.

A mozgalom neve / Name of campaign	Mozgalom kezdete / The first year of campaign
Év madara / Bird of the year	1979
Az Év fája* / The tree species of the year	1996
Év fája* / Tree specimen of the year	2002
Év gombája / Mushroom of the year	2006
Év hala / Fish of the year	2010
Év denevére / Bat of the year	2010
Év vadvirága / Wildflower of the year	2011
Év rovára / Insect of the year	2011
Év hüllője / Reptile of the year	2011
Év gyógynövénye / Herb of the year	2013

Az e mozgalmakhoz illeszkedő hazai civil kezdeményezés, az „Év vadvirága” mozgalom létrehozásáról 2010 végén született az ötlet. Ennek eredményeként a hazai botanikusok – a természetszerető, természetjáró nagyközönség bevonásával – először a 2011-es „Év vadvirágát” választották meg, első ízben az MTA ÖK Ökológiai és Botanikai Intézet által működtetett *Caltha*-levelezőlistán közzétett felhívást követően rendezett elektronikus szavazáson.

Az „Év vadvirága” kiválasztásának főbb szempontjai és menete

A 2010-ben megfogalmazott célok alapján évente egy olyan vadon élő virágos növény kerül a mozgalom zászlajára, amely egyrészt hazánk több vidékén elterjedt, azaz az érdeklődők szerte az országban találkozhatnak vele és tehetnek érte, másrészt nem közönséges faj. A jogszabályi védelem nem elengedhetetlen, a cél az, hogy az „Év vadvirága” évről-évre egy olyan látványos faj legyen, amely egyes populációinak veszélyeztetettségével, termőhelyeinek pusztulásával felhívja a figyelmet a honi természetvédelem aktuális problémáira, természeti környezetünk sérülékenységére.

Az első év tapasztalatait felhasználva 2011-től, a kiválasztás menete kissé megváltozott, az előzetes javaslatoktól a megválasztásig három lépcsőssé vált. Első lépésben bárki tehet javaslatot a jelöltekre. Az így létrejövő listából a hat fős kuratórium (tagjai: Erdei Zsolt, Farkas Sándor, Molnár V. Attila, Pócs Tamás, Toldi Miklós és a Vadonleső csapata képviselőjeként Bata Kinga) választja ki azt a három fajt, melyek az adott évben felkerülnek a szavazólistára. Ezután a mozgalom honlapján (www.evvadviraga.hu) bárki szavazhat, minden IP-címről egy alkalommal. A virtuális szavazóurna év végén zárul.

Az „Év vadvirágai” és a jelöltek

A mozgalom eddigi négy évének utolsó három évében összesen 48 faj kapott jelölést (2. táblázat), 41 faj csak egy-egy évben, 5 faj két évben, és 2 faj került szóba mind a három évben a szavazások során. A jelölt taxonok döntő többsége (34 faj, 71%) hazánkban jogszabályi védelem alatt áll, 5 faj (10%) fokozottan védett és 9 faj (19%) nem áll védelem alatt. A széles közönség által jelölt fajok döntő többsége évelő életformájú; 26 hemikriptofiton és 16 geofiton. Egy- vagy kétéves faj eddig nem kapott jelölést, míg cserjefaj 4 esetben. Hasonlóan egyenlőtlen a jelöltek élőhelyigény szerinti eloszlása: 23 faj gyepekben fordul elő, 14 erdei növény, 9 lápi-mocsári környezetben él, és csupán 2 faj vízivirág.

2. táblázat. Az „Év vadvirága” választás jelöltjei 2011 és 2014 között.**Table 2.** Species nominated for *Wildflower of the Year* between 2012 and 2014 in Hungary
Rövidítések / Abbreviations: V – védett faj / protected species; FV – fokozottan védett faj / highly protected species; NV – nem védett faj / unprotected species.

Fajnév / Species	Védettség / Conservation status	Jelölés éve / Year of nomination
agárkosbor (<i>Orchis /Anacamptis/ morio</i>)	V	2012
apró nőszirm (<i>Iris pumila</i>)	V	2012
bánáti bazsarózsa (<i>Paeonia officinalis</i> subsp. <i>banatica</i>)	FV	2011, 2012, 2013
békaliliom (<i>Hottonia palustris</i>)	V	2012
bíboros kosbor (<i>Orchis purpurea</i>)	V	2013
borzas csajkavirág (<i>Oxytropis pilosa</i>)	V	2013
egyenes iszalag (<i>Clematis recta</i>)	V	2014
enyves zsálya (<i>Salvia glutinosa</i>)	NV	2013
erdélyi útifű (<i>Plantago schwarzenbergiana</i>)	V	2012
északi sárkányfű (<i>Dracocephalum ruyschiana</i>)	FV	2013
farkasboroszlán (<i>Daphne mezereum</i>)	V	2012
fehér tündérrózsa (<i>Nymphaea alba</i>)	V	2012
fehértúróvirág (<i>Parnassia palustris</i>)	V	2012
homoki árvalányhaj (<i>Stipa borysthenica</i>)	V	2013
kányabangita (<i>Viburnum opulus</i>)	NV	2014
kikeletnyitó téltemető (<i>Eranthis hyemalis</i>)	V	2013
mocsári kockásliliom (<i>Fritillaria meleagris</i>)	V	2012
kornistárnics (<i>Gentiana pneumonanthe</i>)	V	2013, 2014
leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>)	V	2011
lila ökörfarkkóró (<i>Verbascum phoeniceum</i>)	NV	2013
macskahere (<i>Phlomis tuberosa</i>)	V	2012
magyar gurgolya (<i>Seseli leucospermum</i>)	FV	2012, 2013
magyar kikerics (<i>Colchicum hungaricum</i>)	FV	2013
magyar zergevirág (<i>Doronicum hungaricum</i>)	V	2013
májusi gyöngyvirág (<i>Convallaria majalis</i>)	V	2013
medvehagyma (<i>Allium ursinum</i>)	NV	2013, 2014
mocsári (sárga) nőszirm (<i>Iris pseudacorus</i>)	NV	2013
mocsári gólyahír (<i>Caltha palustris</i>)	NV	2013
mocsári kosbor (<i>Orchis /Anacamptis/ palustris</i>)	V	2013
nagy pacsirtafű (<i>Polygala major</i>)	V	2013
nagyzezerjófű (<i>Dictamnus albus</i>)	V	2012
nemes májvirág (<i>Hepatica nobilis</i>)	V	2013
nyári tóziké (<i>Leucojum aestivum</i>)	V	2013
pusztai meténg (<i>Vinca herbacea</i>)	V	2012
réti iszalag (<i>Clematis integrifolia</i>)	V	2014
réti őszirózsa (<i>Aster punctatus</i>)	V	2012
sápadt kosbor (<i>Orchis pallens</i>)	V	2012
sárga nőszirm (<i>Iris pseudacorus</i>)	V	2012
sátorozó margitvirág (<i>Tanacetum corymbosum</i>)	NV	2014
szentendrei rózsa (<i>Rosa ciliato-petala</i>)	V	2014
szibériai nőszirm (<i>Iris sibirica</i>)	V	2012, 2013, 2014
sziki őszirózsa (<i>Aster tripolium</i>)	NV	2013
Tallós-nőszőfű (<i>Epipactis tallosii</i>)	V	2014
tavaszi hérics (<i>Adonis vernalis</i>)	V	2011, 2012
tavaszi kankalin (<i>Primula veris</i>)	NV	2012
tornai vértó (<i>Onosma tornensis</i>)	FV	2011, 2012
törpemandula (<i>Amygdalus nana</i>)	V	2012
vitézkosbor (<i>Orchis militaris</i>)	V	2013

A szavazók által „legkedveltebb” családok a következők: boglárkafélék (Ranunculaceae, 7 jelölés), kosborfélék (Orchidaceae, 6 jelölés), fészkesvirágzatúak (Asteraceae, 4 jelölés) és nőszirmfélék (Iridaceae, 4 jelölés).

Az első, internetes levelezőlistán lebonyolított szavazáson a leánykökörccsin (*Pulsatilla grandis*) kapta a legtöbb (53) szavazatot, megelőzve a tavaszi héricset (*Adonis vernalis*), a bánáti bazsarózsát (*Paeonia officinalis* subsp. *banatica*), és a tornai vértövet (*Onosma tornense*). A szavazás 2012 óta minden évben viszonylag szoros eredményt hozott és egyik jelölt sem kapta meg a voksok abszolút többségét (3. táblázat).

3. táblázat. Az „Év vadvirága” választás eredménye 2012 és 2014 között.

Table 3. Results of voting of 'Wildflower of the year' campaign in Hungary between 2012 and 2014.

Év / Year	„Év vadvirága” (szavazatok száma) Wildflower of the Year (number of votes)	További jelöltek (szavazatok száma) Further candidates (number of votes)
2012	tavaszi hérics (<i>Adonis vernalis</i>) (382)	agárkosbor (<i>Orchis morio</i>) (305), fehér tündérrózsa (<i>Nymphaea alba</i>) (212)
2013	nyári tőzike (<i>Leucorum aestivum</i>) (396)	szibériai nőszirm (<i>Iris sibirica</i>) (280), kornistárnics (<i>Gentiana pneumonanthe</i>) (280)
2014	szibériai nőszirm (<i>Iris sibirica</i>) (392)	medvehagyma (<i>Allium ursinum</i>) (308), réti iszalag (<i>Clematis integrifolia</i>) (289)

Az „Év vadvirága” mozgalom visszhangja

Az ötlet megszületése után hamar kiderült, hogy azt a hazai botanikusok és természetvédők egyaránt felkarolandó, támogatandó elképzelésnek tartják. A mozgalomnak 2011 óta saját honlapja (www.evvadviraga.hu) van. A szavazásnak a honlapra történő áthelyezése jelentősen megnövelte a beérkezett szavazatok számát és a három jelöltre összesen leadott szavazatok száma további kismértékű emelkedést mutat, 2012-ben 899, 2013-ban 956, 2014-ben pedig 989 szavazat érkezett. Nemcsak a szavazás történik az oldalon keresztül, hanem a kezdeményezéssel kapcsolatos minden lényeges információ is megtalálható rajta. A Google 2014 januárjában mintegy 5 200, novemberben pedig 9 000 találatot adott az „Év vadvirága” kifejezésre a világhálón. Az „Év vadvirága” kezdeményezés – a magyarországi „Év madara” és az „Év fája” mozgalmakkal együtt – azóta már mintául is szolgált, mégpedig a Magyar Rovartani Társaság által indított „Év rovára” kezdeményezés életre hívásánál [4].

Az „Év vadvirágai”-t 2011 óta rendszeresen bemutatják ismeretterjesztő folyóiratok és hetilapok. Az eddig a témában megjelent cikkek a következők:

- ANON. (2011): Az Év vadvirága 2011-ben. – *Élet és tudomány* 66 (9): 284.
 FARKAS S. (2011): Az Év vadvirága: a leánykökörccsin. – *Természet világa* 142 (3): 138–139.
 FARKAS S. & MOLNÁR V. A. (2011): Az Év vadvirága - a leánykökörccsin. – *Madártávlat* 18 (1): 24–25.
 FARKAS S. & MOLNÁR V. A. (2011): Az Év vadvirága 2011. A leánykökörccsin. – *Természetbúvár* 66 (1): 32–33.
 FARKAS S. & MOLNÁR V. A. (2011): Az Év vadvirága 2011-ben. A leánykökörccsin. – *Vadon* 18 (1): 12–14.
 SZÉPLIGETI M. & NÉMETH Cs. (2011): Veszélyben az Év vadvirága. – *Erdészeti lapok* 146 (5): 137.
 BATA K. (2012): A tavaszi hérics. – *Természetbúvár* 67 (1): 16–17.
 FARKAS S. (2012): Az Év vadvirága: a tavaszi hérics. – *Természet világa* 143 (4): 179.
 KANCSLER Gy. & BIHARINÉ KREKÓ I. (2012): Az év madara, fája és vadvirága. – *Óvodai nevelés* 65 (3): 31.
 TAKÁCS A. & MOLNÁR V. A. (2013): Az Év vadvirága, a nyári tőzike. Verseny az ártéri élőhelyekért. – *Élet és Tudomány* 68 (24): 745–747.
 FARKAS S. (2013): Az Év vadvirága, a nyári tőzike. – *Természet világa* 144 (4): 181.
 ANON. (2013): Az Év vadvirága. – *Kertészet és szőlészet* 62 (3): 32.
 BATA K. (2013): Az Év vadvirága a nyári tőzike. – *Természetbúvár* 68 (1): 3–4.

- KANCSLER GY. & BIHARINÉ KREKÓ I. (2013): Az év madara, fája és vadvirága. – *Óvodai nevelés* 66 (3): 10–11.
MOLNÁR V. A. & TAKÁCS A. (2014): Az Év vadvirága 2014-ben. Kutyaharapást nőszirommal. – *Élet és Tudomány* 69 (21): 656–658.
FARKAS S. (2014): Az Év vadvirága. A szibériai nőszirom. – *Természet világa* 145 (6): 280.

A pozitív hatások mellett nem hallgathatjuk el, hogy egyesekben már a kezdetekkor megfogalmazódtak aggályos, óvatosságra intő gondolatok, és érkezett olyan visszajelzés is, miszerint az „Év vadvirágára” a nem kívánatos figyelmet is sikerült felhívni. Információk szerint például 2011-ben több helyről is tűntek el kökőrcsin állományok – bár az összefüggés nem bizonyítható. Ezzel együtt véljük, hogy a mozgalom potenciális haszna, szerepe jelentősebb az ismeretterjesztésben és a társadalom szemléletformálásában, mint az esetleges káros hatások.

Bár az „Év vadvirága” mozgalom elsődleges célja az ismeretterjesztés, a laikus közönség szemléletformálása, úgy véljük, szakemberek számára is tanulságos lehet a választott fajokkal kapcsolatos releváns információk összegyűjtése, tudományos igényű bemutatása. Az idei évtől kezdődően a *Kitaibelia* minden évben igyekszik közzé tenni egy kismonográfiát az előző „Év vadvirágá”-ról. Az első ilyen, a nyári tőzikét (*Leucojum aestivum*) bemutató cikk jelen lapszám 354–364. oldalain jelenik meg. Az elkövetkező évekre tekintve örömmel vesszük szerzők, közreműködők jelentkezését a kitaibelia@unideb.hu címen, a jövő évi 20. jubileumi évfolyamban tehát a szibériai nőszirom (*Iris sibirica*) kismonográfiájának megírásához keresünk szerzőket.

A magánkezdeményezésként indult mozgalom koordinálását a tervek szerint 2015-től a Magyar Természettudományi Múzeum fogja átvenni.

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük mindazoknak, akik az „Év vadvirága” mozgalmat segítségükkel, szavazatukkal támogatták. Külön köszönet Erdei Zsoltnak a honlap létrehozásáért és működtetéséért.

Hivatkozott világháló oldalak

- [1] <http://www.loki-schmidt-stiftung.de/blumedj.htm> (Hozzáférés 2013. 01. 15.)
[2] <http://ncbg.unc.edu/north-carolina-wildflower-of-the-year> (Hozzáférés 2013. 01. 15.)
[3] <http://vnps.org/wp/woys/> (Hozzáférés 2013. 01. 15.)
[4] http://www.magyarrovartanitarsasag.hu/az_ev_rovara.html (Hozzáférés 2013. 01. 15.)

Beérkezett / received: 2014. 01. 18. • Elfogadva / accepted: 2014. 02. 16.